

กาลิทาส

กวีเอก ของ อินเดีย

อัญชลี ทองเฒ*

พ ระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแสดงความเห็นเรื่องกาลิทาสไว้ว่า “กวีชื่อกาลิทาสมีหลายคน ข้าพเจ้าอยากจะใคร่สันนิษฐานว่า ชื่อกาลิทาสจะเป็นราชทินนามสำหรับตำแหน่งรัตนกวี ไม่ใช่ชื่อนามบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะจริงอยู่บางทีในชั้นต้นก็จะมีจินตกวีสำคัญคนหนึ่งชื่อเช่นนั้นแล้วต่อมาภายหลังใครมีฝีปากดีก็ได้ว่าที่กาลิทาสรัตนกวี” (2507 : 2-3)

ประวัติกาลิทาสไม่มีกล่าวไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ณ ที่ใดเลย ไม่มีใครทราบแน่นอนว่ากาลิทาสมีชีวิตอย่างไรและรุ่งเรืองอยู่ในสมัยใด การที่จะกำหนดระยะสมัยของกาลิทาสจึงต้องอาศัยจากหลักฐานจากผลงานของเขา

เองและจากหลักฐานอื่น ๆ บางประการที่ระบุถึงชื่อของเขา เรื่องราวเกี่ยวกับตัวของเขาที่มีปรากฏในตำนานว่า เดิมเขาเป็นคนเลี้ยงโคและไม่รู้หนังสือเลยแต่โซคนบันดาลให้ได้แต่งงานกับเจ้าหญิงปริยงค์มณูชรี ผู้หยิ่งว่าตนฉลาด ซึ่งเป็นพระธิดาของพระเจ้าวิกรมมัททิตยแห่งนครวันตี ในระหว่างที่อยู่ด้วยกัน เจ้าหญิงพยายามที่จะทดสอบภูมิปัญญาอยู่เสมอและด้วยเหตุนี้ทำให้เขาต้องอ่อนวอนขอพรจากเจ้าแม่กาลิเพื่อที่เขาจะเป็นผู้ที่ทรงภูมิปัญญา จนกระทั่งเจ้าแม่กาลิเมตดาและบันดาลให้เป็นผู้มีความสามารถในการประพันธ์และได้เป็นกวีมีชื่อเสียงของอินเดีย

ตำนานที่แพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในลังกาได้กำหนดให้กาลิทาส

เป็นคนอยู่ในสมัยเกี่ยวกับพระเจ้ากุมารทาส กษัตริย์แห่งลังกา ผู้ทรงเป็นกวีและมีชีวิตอยู่ในตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 6 ตำนานเรื่องนี้กล่าวว่า กาลิทาสตายที่เกาะลังกาด้วยน้ำมือของโสเภณีเมื่อเขาไปเที่ยวเกาะลังกา และผู้ที่พบว่าเขาถูกฆ่าตาย คือกุมารทาสเพื่อนของเขา ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นคนเดียวกับพระเจ้ากุมารทาส¹

ความเชื่อตามประเพณีที่แพร่หลายที่สุดก็คือ ความเชื่อว่ากาลิทาสเป็นหนึ่งในนักรัตนกวี²แห่งราชสำนักของพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ 2 หรือพระเจ้าวิกรมมัททิตยแห่งราชวงศ์คุปตะ ณ นครอุชชยีนี (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2527 : 139 - 144)

* อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดภาษาไทย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

¹ Keith, *The Sanskrit Drama* (London : Oxford University press, 1970) p. 143.

² นักรัตนกวี คือ ธันวันตริ, กษปณกะ, อมรสิงหะ, สังกุ, เวตาลภักฏะ, ฆฏกรรประ, กาลิทาส, วราหะมิหิระ, และ วรจุจิ

ข้อเท็จจริงที่ยอมรับกันว่า กาลิ-
ทาสมีชีวิตอยู่ในราชสำนักของกษัตริย์
ผู้ทรงมีพระนามว่า **“วิกิรมาทิตย”** โดย
อาศัยหลักฐานจากชื่อของบทละครเรื่อง
วิกิรโมรเวศของเข่า ซึ่งมีคำว่า **“วิกิรม”**
ที่อาจมีนัยพาดพิงไปถึงพระเจ้าวิกิรมา-
ทิตยเป็นพระนามหนึ่งที่มีชื่อเสียงโด่งดัง
ในนิทานและเกร็ดทางวรรณคดีหลาย ๆ
เรื่องของอินเดีย เพราะเหตุว่ากษัตริย์
อินเดียหลายพระองค์ทรงมีพระสมัญญา
นามนี้ จึงเป็นการยากมากที่จะตัดสินว่า
คำว่า **“วิกิรมาทิตย”** ในนิทานเรื่องนั้น
หมายถึงกษัตริย์อินเดียพระองค์ใด
อย่างไรก็ตามมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ใน
การที่จะสนับสนุนว่าพระเจ้าจันทร-
คุปตะที่ 2 แห่งราชวงศ์คุปตะทรงเหมาะ
สมที่สุดที่จะได้รับการพิจารณาว่า
เป็นองค์เดียวกับพระเจ้าวิกิรมาทิตย
เพราะว่าพระองค์ทรงมีพระนามสั้น ๆ
ว่า **“วิกิรม”** เช่นนี้เหมือนกัน³

พระเจ้าจันทรคุปตะที่ 2 ทรง
เป็นโอรสของพระเจ้าสมุทคุปตะแห่ง
ราชวงศ์คุปตะ ทรงขึ้นครองราชสมบัติ
ประมาณปี ค.ศ. 375 ราชธานีของ
พระองค์ได้แก่นครอุชชยีนี ซึ่งเชื่อกัน
ว่าเป็นบ้านของกาลิทาสโดยอาศัยหลัก
ฐานจากการที่กาลิทาสได้พรรณนาถึง
นครอุชชยีนีไว้อย่างไพเราะเพราะพริ้ง
ในเรื่องเมฆมุตของเข่า พระเจ้าจันทร
คุปตะที่ 2 ทรงได้รับพระสมัญญานาม
ว่าวิกิรมาทิตย (พระอาทิตย์แห่ง
ความกล้าหาญ) และทรงมีคุณสมบัติ

ในด้านความสามารถพิเศษทางกวี
นิพนธ์ ในเหรียญ ๆ หนึ่งมีข้อความ
จารึกไว้ว่าพระองค์ทรงได้รับพระ
สมัญญานามว่า รูปกฤติ (ผู้ประพันธ์
บทละคร) พระองค์ทรงครองราชย์อยู่
นานเกือบ 40 ปี ในช่วงสมัยของพระ
องค์นั้นได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของวรรณ-
คดีสันสกฤต หลวงจินฟาเหียน ผู้ได้
จาริกไปในอินเดียระหว่างปี ค.ศ. 405
และปี ค.ศ. 411 ได้เขียนบันทึกไว้ว่า
ในราชอาณาจักรของพระองค์นั้น
มีความรุ่งเรืองอย่างยิ่ง (Winternitz,
1977 : 49 - 50)

หลักฐานอ้างอิงว่า กาลิทาสมี
ชีวิตอยู่ในรัชสมัยของพระเจ้าจันทรคุปตะ
ที่ 2 นี้อยู่ที่ข้อมูลทางวิชาดาราศาสตร์
หรือโหราศาสตร์ของกาลิทาส ศาส-
ตราจารย์จาโคบี (Jacobi) มีความเห็น
ว่าข้อความทางดาราศาสตร์หรือโหรา
ศาสตร์บางประการของกาลิทาสรวม
ทั้งการใช้ศัพท์ทางวิชาการ เช่น อุจจะ
และ ซามิตระ ซึ่งเป็นคำกรีกที่มีอยู่ใน
มหากาพย์เรื่องกุมารสมภพและรฆวงศ์
นั้นพิสูจน์ให้เห็นถึงความรู้ของเขาใน
ทางวิชาโหราศาสตร์ของกรีก ซึ่งได้
แพร่หลายเข้ามาในอินเดียประมาณ
กลางคริสต์ศตวรรษที่ 4 (Winternitz,
1977 : 49 - 50)

หลักฐานอีกประการหนึ่งก็คือ
หลักฐานจากภาษาปรากฤตในบท
ละครของกาลิทาสซึ่งอยู่ในระยะหลัง
กว่าภาษาปรากฤตของภาษา

มหाराษฎรียของกาลิทาสนั้นสามารถ
กำหนดได้ค่อนข้างแน่นอนว่าแต่งหลัง
บทลำนามภาษามหาราษฎรียยุคก่อน
(Keith, 1970 : 146) นอกจากนี้ศิลา
จารึกที่เมืองแมนดาสอร์ (Mandasor)
ของวัตสภวภูฏีที่ได้จารึกไว้เมื่อปี ค.ศ.
473 ได้เลียนแบบทั้งทำนองการเขียน
ของกาลิทาสและได้นำบทประพันธ์
หลายบทของกาลิทาสไปเป็นแบบอย่าง
ด้วย (Keith, 1970 : 3, 55)

จากหลักฐานที่กล่าวนี้จึงเป็นไปได้
มากกว่า กาลิทาสเป็นกวีที่มีชื่อเสียง
มาก่อน ค.ศ. 473 แล้ว สมัยของกาลิ-
ทาสนั้นก็คงอยู่ในรัชกาลของพระเจ้า
จันทรคุปตะที่ 2 ผู้ครองราชในระย
เวลาประมาณปี ค.ศ. 413

สถานที่เกิดของกาลิทาสสันนิษ-
ฐานกันไว้หลายแห่ง Banerji กล่าวว่า
“กาลิทาสอาจเกิดที่ทศปุระแห่งแคว้น
มัลวะ อุชชยีนี วิทธรภ หรือซีลอน”
(1971 : 48) เชื่อกันว่ากาลิทาสคงจะอยู่
ในกรุงอุชชยีนีเป็นเวลานานหรืออาจจะ
เกิดที่นั่นก็ได้เพราะในลำนามเรื่องเมฆมุต
ได้พรรณนาความงามของเมืองนี้ไว้มาก

กาลิทาสได้รับยกย่องว่าเป็น
ยอดของกวีและเป็นนักแต่งบทละคร
สันสกฤตที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่ง
ในยุคทองของวรรณคดีสันสกฤต ชื่อ
เสียงของเขาแพร่หลายไปถึงยุโรปเมื่อ
เซอร์วิลเลียม โจนส์ ได้แปลบทละคร
เรื่องศกุนตลาเป็นภาษาอังกฤษในปี
ค.ศ. 1789 กาลิทาสได้ชื่อว่าเป็นกวียอด

³ Winternitz, A History of Indian Literature (3 vol. Translated by Subhadra

Jha. Delhi : Motilal Banarsidass, 1977) p. 49.

¹ ท่วงทำนองการแต่งแบบไวทรรณะ มีลักษณะสำคัญคือ 1. ไม่มีคำสมาส หรือถ้ามีก็น้อยมาก
2. มีความกลมกลืนของเสียง 3. ความหมายชัดเจน 4. ใช้ลีลาการประพันธ์หรือภาพพจน์ในการพรรณนา
ความ

เยี่ยมในด้านการประพันธ์ที่มีท่วงทำนอง
แต่งแบบไวทรรกะ^๑ และได้รับยกย่อง
ว่าเป็นกวีผู้มีความสามารถเป็นเลิศใน
ด้านการประพันธ์บทอุปมา (Keith,
1970 : 161) ดังข้อความว่า “คุณสมบัติ
3 ประการที่มีอยู่ในตัวกวี มาหะ คือบท
อุปมาของกาลิทาส ความสำคัญแห่ง
เนื้อหาสาระของภราวีและความงาม
แห่งบทของทันทิน” บทประพันธ์ของ
กาลิทาสเป็นที่ยอมรับกันว่าไพเราะ
เพราะพริ้งและให้ภาพพจน์ที่สมจริง
ทานภักฎะกวีผู้มีชื่อเสียงสมัยหลังผู้
ประพันธ์เรื่องกาทัมปรี ได้กล่าวสดุดี
ผลงานของกาลิทาสไว้ว่า “ใครเล่าจะ
ไม่บังเกิดความพิศมัยในบทประพันธ์
อันไพเราะเพราะพริ้งของกาลิทาสที่
เต็มไปด้วยรสแห่งความหวานที่ปรากฏ
กระจ่างชัดประดุจช่อดอกไม้ที่รุ่มด้วย
มธุรส”

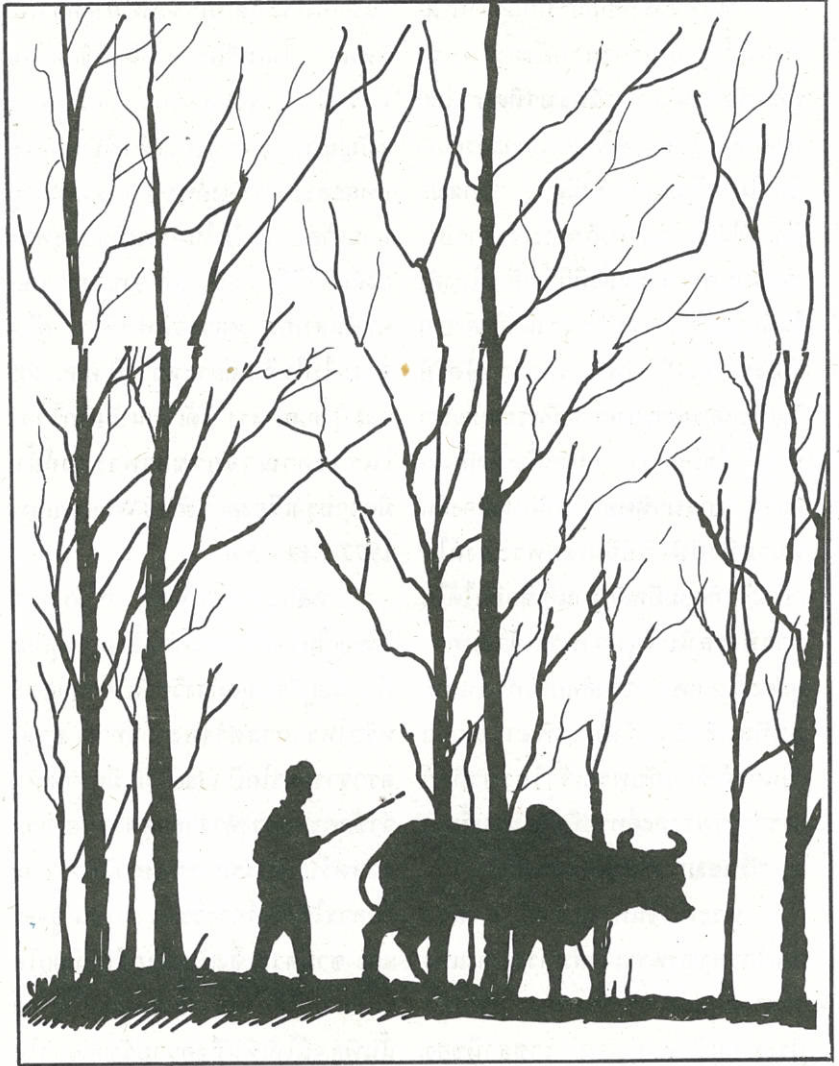
ผลงานของกาลิทาส

เนื่องจากชีวิตของกาลิทาสเป็นที่
รู้จักกันน้อยและสมัยของกาลิทาสยังคง
เป็นที่โต้แย้งกันอยู่ ดังนั้นจำนวนผล
งานที่ได้รับการยอมรับเป็นเอกฉันท์ว่า
เป็นของกาลิทาสอย่างแท้จริงยังไม่
แน่นอน (Winternitz, 1977 : 36)

อย่างไรก็ตามผลงานที่ยอมรับว่า
เป็นผลงานของกาลิทาสได้รับความ
สนใจอย่างกว้างขวางที่มีต้นฉบับ
ตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้มีอยู่ 7 เรื่อง
แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

บทละคร มี 3 เรื่องเรียงตาม
ลำดับก่อนหลังคือ เรื่องมัลลิกาณนิมิตร
วิกโรโมรวตี และ ศกุนตลา

มหากาพย์ มี 2 เรื่อง คือ
รชูงศ์ และ กุมารสมภพ

ลำนํ้า เป็นผลงานสั้น ๆ มี 2 1968 : 57 - 58)

เรื่อง ตีย เทตังหาร และ เมฆทูต

ที่มาของบทละคร 3 เรื่องของกาลิทาส

มัลลิกาณนิมิตร เป็นบทละคร
เรื่องแรกของกาลิทาส ไม่ทราบแน่ชัด
ว่า กาลิทาสนำเอาเค้าโครงเรื่องมา
จากที่ใดแต่มีตัวละครตัวหนึ่งในบท
ละครเรื่องนี้ คือ พระเจ้าปุชยมิตรเป็น
กษัตริย์ในประวัติศาสตร์อินเดียผู้ก่อ
ตั้งราชวงศ์ศุงคะ (A.L.Basham,

วิกโรโมรวตี เป็นเรื่องรักะหว่าง
กษัตริย์ปุรุรวัสกับนางอัปสรอูรวตี
มีปรากฏในคัมภีร์ฤคเวทในรามายณะ
ในมหาภารตะ และกาลิทาสนำมาเขียน
เป็นบทละครประเภทไตรภูกะ (อารี
คงธะรังษี, 2528 : 4 - 10)

ศกุนตลา กาลิทาสได้นำเค้า
โครงเรื่องที่ปรากฏอยู่ในอาทิบรพ
ของคัมภีร์มหาภารตะ ที่ชื่อว่า “ศกุนต-
โลปาขยานัม” มาแต่งเป็นบทละคร
ประเภทนาฏกะ (ดาร์ณี บูรณวัฒน์,
2522 : 41)

บรรณานุกรม

- นันทนา กบิลกาญจน์. **ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลกยุคโบราณ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **ศกุนตลา**. พระนคร : อักษรบริการ, 2507.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม พ.ศ. 2493**. พระนคร : รุ่งเรืองธรรม, 2503.
- วิมลศิริ ร่วมสุข. **ประวัติวรรณคดีสันสกฤตยุคพระเวท**. พระนคร : สหสยามพัฒนา, 2522.
- ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา. **ศักดิ์ศรีนิพนธ์**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2517.
- อานนท์ อาภาภิรมย์. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, 2518.
- Basham, A.L. **The Wonder that was India**. New York : Taplinger Publishing Company, 1968.
- Kale, M.R. **The Abhijnanasakuntalam of Kalidasa**. Delhi : Motilal Banarsidass, 1969.
- Keith, A.Berridale. **The Sanskrit Drama**. London : Oxford University Press, 1970.
- _____. **History of Sanskrit Literature**. London : Oxford University Press, 1973.
- Krishnamoorthy, K. **Kalidasa**. Delhi : Karnatak University Motilal Banarsidass, 1982.
- Macdonell, Arthur A. **A History of Sanskrit Literature**. New Delhi : Munchiram Manohartal, 1972.
- _____. **Practical Sanskrit Dictionary**. London : Oxford University Press, 1974.
- Monier Williams, Sir Monier. **A Sanskrit-English Dictionary**. Delhi : Oriental Publishers, 1899.
- Shastri, Surendra Nath. **The Laws and Practice of Sanskrit Drama**. Varanasi : The Chowkhamba, 1961.
- Theodore de Bary, Wm. **Sources of Indian Tradition**. Delhi : Motilal Banarsidass, 1891.
- Upadhyaya, Bhagwat Saran. **India in Kalidasa**. Allahabad : Kitabistan, 1947.
- Winternitz, M. **A History of Indian Literature**. 3 vol. Delhi : Oriental Books Reprint Corporation, 1977.

